

Opmars werkplekkenstructuur in het groene vmbo

‘Dit is beter dan les’

In het groene onderwijs groeit de belangstelling voor de Werkplekkenstructuur (WPS). De ervaringen van bijvoorbeeld de groene vmbo-opleiding De Kring in Bleiswijk met deze didactische werkwijze zijn positief. Wel stelt invoering van de WPS extra eisen aan de docenten. Aanpassingen aan de gebouwen brengen daarnaast extra investeringen met zich mee.

FOTO'S: GERRIT STRIJBS

Baliemedewerksters Jeanine Jelier en Sabine Segers: "Dit is beter dan les"

▲ Jaap Harreman: "Ondanks de gedegen voorbereiding liepen we tegen tal van aanloopproblemen op"

Leerlingen verdringen zich voor de bar en laten zich bedienen door in lichtblauwe jassen gehulde medewerkers. De bar heet hier echter balie en de meisjes overhandigen geen consumpties maar modulopdrachten. Daisy Gelderblom bestudeert het rooster en ziet dat het schoonmaken van konijnenhokken voor haar op het programma staat. Ze loopt naar de balie waar de baliemedewerkers Jeanine Selier en Sabine Segers haar achtergrondinformatie geven. Daisy schat dat het lezen ervan tien minuten kost. Daarna gaat ze met een zelftoets haar begrip van de lesstof controleren. Vervolgens maakt ze een werkvoorbereiding voor de praktijkopdracht. Bij de beoordeling speelt ze ook een rol. Zij honoreert haar prestaties evenals een medeleerling in de functie van controleur en een leerkracht met een cijfer. Het gemiddelde verschijnt uiteindelijk op haar lijst.

Coach en assistent

Het decor van bovenstaande gebeurtenis is een knusse ruimte met de uitstr-

aling van een kleine kantine op de vmbo-afdeling De Kring van het Melanchthon College in Bleiswijk. Van de 650 leerlingen verschijnen hier wekelijks 157 leerlingen uit het derde leerjaar van de basisberoepsgerichte en kaderberoepsgerichte leerweg aan de balie. Volgend schooljaar komt daar het vierde leerjaar bij. Iedere week besteden ze acht uur aan deze modules. In het schooljaar 2002/2003 introduceerde De Kring Werkplekkenstructuur (WPS) als didactische werkwijze bij de landbouwbrede invulling van de praktijkvakken. Bij de WPS treedt de docent op als coach en ontpopt de leerling zich als zijn assistent. Het zelfsturende lesmateriaal bestaat uit werkwijzers, werkvoorbereiding, theorie- en praktijkopdrachten en beoordelingscriteria. Imitaties van praktijksituaties als kassen, dierenverblijven, keukens, bloemenwinkels en werkplaatsen heten werkplekken. Om de eindtermen te behalen volgen de leerlingen van De Kring een aantal verplichte modules. Daarnaast kiezen ze zelf modules en bepalen tevens de volgorde van de lesstof. Een modulocijfer is samengesteld uit een praktijkcijfer, een theoriecijfer en een cijfer voor de houding.

Prijskaartje

De WPS-introductie bij De Kring vereiste investeringen. Allereerst stelt dit eisen aan de docent. In de WPS speelt deze geen docerende maar een begeleidende rol. Daarnaast vraagt de WPS samenwerking tussen individuele docenten terwijl deze gewend zijn zich tot hun vakgebied te beperken. Xandra Rienks van het WPS-team van De Kring: "Dat deed pijn. Ik liep soms huilend uit vergaderingen weg, ondanks het plezier kost het me nog wel eens moeite." Ook vereist de invoering van de WPS extra tijd van de docent. Rienks vindt het lastig dit in getallen uit te drukken, maar noemt twintig procent extra bij de invoering reëel. Ze vindt het daarom essentieel dat alle docenten en niet enkele individuen achter de invoering van de WPS staan. Ontbrekend lesmateriaal vormde eveneens een beletsel. Inmiddels putten vijftien vmbo's uit honderdvijftig door het CPS en het Ontwikkelcentrum samengestelde modules. Zes andere vmbo's gaan binnenkort meedoen aan deze gebruikersgroep. Het gaat daarbij niet om kant en klare modules, maar om ruw nog aan de specifieke wensen van de opleiding →

▲ Daisy Gelderblom kijkt wat er vandaag voor haar op het programma staat.

aan te passen materiaal. Scholen ontwikkelen hun modules en delen deze op basis van geven en nemen met anderen. Rienks: "Nog steeds verwelkomen we nieuw lesmateriaal, maar dankzij de samenwerking vermindert de behoefte gestaag." Aan de noodzakelijke verbouwingen bij De Kring hing een fiks prijskaartje. De diverse werkplekken bevinden zich vlak bij elkaar wat aanpassing vereiste. Exclusief de CPS-begeleiding becijfert Rienks een prijskaartje van ongeveer zestigduizend euro. "We vinden het echter onjuist dit bedrag volledig aan de WPS toe te schrijven. Andere leerlingen gebruiken bijvoorbeeld ook de mediatheek. Ook zonder andere didactische werkvorm vinden aanpassingen aan gebouwen plaats." Externe begeleiding acht zij noodzakelijk bij de WPS-invoering. Ondanks de door het CPS begeleide gedegen voorbereiding liepen ze tegen tal van problemen op. Haar collega Jaap Harreman noemt er enkele. Zo stonden er bij de balie lange rijen, omdat de administratieve samenwerking van uitgereikte modules en zelftoetsen te veel tijd vergde. De installatie van een tweede computer loste dit probleem op. Dat leerlingen om beurten als controleur, magazijn-

bediende en baliemedewerker werken, schiep verwarring. "Daarom dragen de baliemedewerkers een lichtblauwe jas. De overige officials dragen ook ieder hun eigen kleur", aldus Harreman. Ook vonden ze een oplossing voor leerlingen die hun opdrachten ontlopen. De controleurs ondertekenen de ingeleverde praktijkopdrachten wat het voor de leerkrachten achteraf eenvoudiger maakt te controleren.

Stijgende belangstelling

Cees de Jong, begeleidde als CPS-adviseur De Kring bij de introductie van de WPS. Hij schat dat in Nederland ruim honderd scholen met de WPS werken. Andere vmbo-richtingen als Transport en Logistiek, Techniek en Zorg en Welzijn doen dit al langer. Daar bestaat een verklaring voor. Het groene onderwijs krijgt in tegenstelling tot andere beroepsopleidingen nauwelijks financiële steun van het bedrijfsleven voor de noodzakelijke verbouwingen. De explosieve groei van het leerlingen-aantal bij de groene vmbo's gaf evenmin aanleiding tot veranderingen. Nu adviseert het CPS de aoc's Terra, Heli-

con en Edudelta die op het punt staan op één of meerdere locaties de WPS te introduceren. Daarnaast begeleidt het CPS elf scholengemeenschappen met een groene afdeling. De twee andere landelijke pedagogische centra zijn in hun ondersteuningsactiviteiten ook actief op het gebied van de WPS. Het APS begeleidt net zoals het CPS enkele scholen bij de invoering en KPC Groep heeft o.a. enkele informatieproducten en een cursus voor WPS beschikbaar voor groene scholen. Zowel APS-medewerker Dimp Rubbens als De Jong constateren een toenemende belangstelling voor begeleiding. Dit verschaft echter geen duidelijk beeld over de hoeveelheid deelnemers. Sommige scholen laten zich begeleiden om hun kennis later aan andere locaties over te dragen. "Toch verwacht ik binnen vijf jaar een verdubbeling van de hoeveelheid scholen met de WPS", meent De Jong.

Ongemakkelijk

Aoc's staan sympathiek tegenover de WPS. Om financiële, onderwijskundige en sociale redenen maken sommige scholen echter andere keuzes.

Verschillende werkwijzen WPS

Er bestaan verschillende werkwijzen voor WPS waaruit scholen zelf een keuze maken. APS-adviseur Dimph Rubbens stelt dat bij haar instituut praktijksituaties het theoretisch gedeelte van de lesstof bepalen. Leerlingen krijgen bij de oplossing van een praktisch probleem behoefte aan achtergrondinformatie. De methode van het CPS is deels omgekeerd. Er wordt wel vanuit de praktijk gewerkt, maar in eerste instantie oriënteren de leerlingen zich met een voorstudie – theorie dus – op het onderwerp.

De AOC Raad staat achter dergelijke onderwijsconcepten waarin praktijkleren centraal staat, aldus beleidsmedewerker Wilma Bredewold. "Betekenisvol leren motiveert de leerlingen. De keuze van de werkvorm is een zaak van de aoc's zelf."

Meer achtergrondinformatie over WPS:

✎ *Leren op de werkplek centraal. (Uitgave Ontwikkelcentrum artikel: 21096)- Cees de Jong en Ariette Huisman.*

✎ *Koop een auto op de sloop - Alex van Emst (APS)*

✎ *Toolkit, 'Werkpleksimulatie bij Zorg en Welzijn' en 'Werkplekprojecten bij de Toolkit' (KPC-groep, Franca Ogg en Lia Kollaard)*

▲ **Xandra Rienks liep soms huilend uit vergaderingen weg omdat ze haar eigen vak moest opgeven**

Bert Kwakkel van de Groenschool Kesteren van Helicon Opleiding toont zich enthousiast. Hij houdt echter een slag om de arm: "Deze weken beoordeelden we of de WPS past in ons totale onderwijsconcept. Daarnaast kijken we of we over middelen beschikken voor de noodzakelijke verbouwingen." Cvb-lid Sixtus Haverkamp van AOC Friesland zegt dat de vmbo's van zijn instituut vraag- en opdrachtgestuurd onderwijs ontwikkelen waarbij leerlingen daadwerkelijk in de beroepspraktijk werken. "Bij de WPS simuleren we praktijksituaties. Daarnaast hangt er een fors prijskaartje aan." Bij de vestiging Heerlen van AOC Limburg start de WPS mogelijk vanaf het schooljaar 2005/2006 voor alle leerjaren. Deze zomer beginnen de verbouwingen. "We werken daarbij samen met een naburige vmbo-opleiding. We hopen dat samenwerking een overlap in de aanpassingen van onze wederzijdse huisvesting voorkomt", vertelt locatiedirecteur Jeroen van der Eerden. Het enthousiasme voor de WPS wordt overigens niet door alle groene scholen gedeeld. De praktijkdocenten van de locatie Maartensdijk van het Groenhorst College bijvoorbeeld voelen volgens adjunct-directeur Gerrit

van Veelen weinig voor de WPS. De vakoverstijgende aspecten gelden als hun voornaamste bezwaar. Hij heeft daarvoor begrip. Oudere docenten specialiseerden zich tijdens hun eigen opleiding in hun eigen vakgebied. "Begrijpelijk, dat een docent Veehouderij zich ongemakkelijk voelt tussen de bruidsboeketten en rouwkransen van de afdeling Bloem. De WPS vereist breed opgeleide docenten", aldus Van Veelen.

Succes

Directies, docenten en begeleiders steken extra tijd en energie om een waardevolle opleiding te creëren. Bij De Kring krijgen ze hier volgens Harreman veel voor terug. De werkwijze van theoretische informatie gevolgd door praktische opdrachten vergroot de herkenbaarheid. Daarnaast waarderen de leerlingen de variatie, de zelfstandige werkvorm en de aandacht voor vaardigheden. Harreman erkent dat deze aandacht ten koste gaat van de vakinhoudelijke diepgang, maar vindt dat geen probleem: "Daar staat de meerwaarde van aangeleerde vaardigheden tegenover. De techniek van het verpak-

ken van een tomaat leer je later in de praktijk binnen een half uur. Leerlingen van andere opleidingen spijkeren in het mbo hun praktische tekortkomingen immers ook in een ommezien bij." Dat de jongeren hun inspanningen waarderen blijkt uit hun activiteiten en reacties. De leerlingen houden zich met hun opdrachten bezig en blijven niet bij de balie rondhangen. De flair waarmee baliemedewerksters Jeanine Jelier en Sabine Segers hun lichtblauwe jassen dragen wekt de indruk dat deze outfit hun een status verschaft. Een praatje met hen versterkt het positieve beeld. Op de vraag of deze invulling van de praktijkvakken hen bevalt, reageren ze onmiddellijk. "Dit is beter dan les", zegt Jeanine. Ook Sabine verwoordt haar tevredenheid: "Je werkt lekker zelf aan opdrachten. Het lukt me meestal te binnen vier uur af te maken. Je kunt rustig een praatje maken als je maar zorgt dat je je werk doet." ∞

Gerrit Strijbis